

Egenproducerad mat är suveränt!

En studie om Nya gröna vågens småbrukare, den rådande matregimen, prefigurativism och matsuveränitet

---

Henrik Carl William Johansson

Självständigt arbete • 15 hp
Sveriges lantbruksuniversitet, SLU
Fakulteten för naturresurser och jordbruksvetenskap
Agronomprogrammet – landsbygdsutveckling
Uppsala 2023

Egenproducerad mat är suveränt! En studie om Nya gröna vågens småbrukare, den rådande matregimen, prefigurativism och matsuveränitet

Produce food and become sovereign! A study on the smallholder farmers of the “Nya gröna vågen”, the current food regime, prefigurativism and food sovereignty

Henrik Carl William Johansson

Handledare: Emil Sandström, Sveriges lantbruksuniversitet, SLU, Institutionen för stad och land
Bitr. handledare: Nora Wahlström, Sveriges lantbruksuniversitet, SLU, Institutionen för stad och land
Examinator: Örjan Bartholdson, Sveriges lantbruksuniversitet, SLU, Institutionen för stad och land

Omfattning: 15 hp
Nivå och fördjupning: Grundnivå, G2E
Kurstitel: Självständigt arbete i landsbygdsutveckling
Kurskod: EX0888
Program/utbildning: Agronomprogrammet – landsbygdsutveckling
Kursansvarig inst.: Institutionen för stad och land
Utgivningsort: Uppsala
Utgivningsår: 2023
Upphovsrätt: Alla bilder används med upphovspersonens tillstånd.
Elektronisk publicering: <https://stud.epsilon.slu.se>

Nyckelord: Nya gröna vågen, självförsörjningsinriktad matproduktion, matsuveränitet, matregim, matsystem, prefigurativt politiskt handlande, småbrukare.

Sveriges lantbruksuniversitet

Fakulteten för naturresurser och jordbruksvetenskap
Institutionen för stad och land
Avdelningen för landsbygdsutveckling

Sammanfattning

Denna uppsats undersöker vilka motiv och drivkrafter som ligger till grund för den Nya gröna vågens självförsörjningsinriktade matproduktion och hur dessa kommer till uttryck i praktiken. Uppsatsen undersöker hur dessa småbrukares agerande kan beskrivas som prefigurativt politiskt handlande i förhållande till den rådande matregimen och slutligen om och hur dessa småbrukares berättelser och agerande kan beskrivas inneha viss resonans med matsuveränitet som koncept och politisk vision. Undersökningen genomfördes med hjälp av tre semi-strukturerade intervjuer samt observationer. Uppsatsens analys är en tematisk narrativanalys vars resultat vittnar om att småbrukarnas motiv och drivkrafter i form av bl.a. känslan av att vilja kunna bidra till sin egen familjs matförsörjning genom att producera egen mat kommer till uttryck som ett sätt att skapa den framtid som kanske väntar, i nuet. Istället för att invänta fler och djupare kriser och utmaningar med inte minst matförsörjning, ser de till att göra förändring i det lilla, här och nu. Istället för att demonstrera på gatorna så demonstrerar denna uppsats respondenter hur en som ny-utflyttad småbrukare kan påverka genom att ställa om. Småbrukarnas agerande och berättelser innehar viss resonans med matsuveränitet som koncept och politisk vision, inte minst genom att de småbrukare som intervjuas arbetar för att göra sig mindre beroende av externa insatsmedel i sin lantbrukspraktik och uppvärderar matförsörjning och matförsörjare.

Nyckelord: Nya gröna vågen, självförsörjningsinriktad matproduktion, matsuveränitet, matregim, matsystem prefigurativt politiskt handlande, småbrukare.

Abstract

Through raising questions of what motives and drivers are expressed for the resurgent “Swedish back-to-the-land movement” (Nya gröna vågen) and their smallholder food production, this paper examines and analyses whether the practices and choices of these smallholder farmers, can be conceived as performing prefigurative political action in relation to the current food regime and if these smallholders’ stories and actions may find some resonance within the concept and political vision of food sovereignty. The enquiry was conducted through an interview study with three semi-structured interviews and attached observations. A thematic narrative analysis was then conducted which resulted in that the motives and drivers are expressed in practice in the form of, among other things, the feeling of wanting to be able to contribute to one's own family's food provision by producing one's own food is expressed as a way of creating the future that may be waiting, in the present. Instead of waiting for more and deeper crises and challenges not least with food provision, make sure to make changes in one's own life, here and now. Instead of protesting in the streets, the respondents of this essay express how new smallholder farmers can influence by transitioning from wage labour to a more agrarian livelihood. The actions and stories of the smallholder farmers have a certain resonance with food sovereignty as a concept and political vision. I.e., the smallholder farmers interviewed work to make themselves less dependent on external inputs in their agricultural practice and upvaluing food provisioning and food providers.

Keywords: Resurgent Swedish back-to-the-land-movement, subsistence farming and food production, food sovereignty, food regime, food systems, prefigurative political action, smallholder farmers.

Innehållsförteckning

Inledning	6
Syfte och frågeställningar	8
Syfte 8	
Frågeställningar.....	8
Metod	9
Metod för materialinsamling	9
Metod för analys.....	10
Positionalitet.....	11
Den Nya gröna vågen, dess småbrukare och deras matproduktion	12
Nya gröna vågen	12
Självförsörjningsinriktat lantbruk	12
Matproducerande småbrukare	13
Vägledande begrepp	14
Matregim	14
Matsuveränitet.....	14
Prefigurativism.....	17
Berättelsen om tre småbrukare i Sverige	19
Oskar Calvert-Lewin.....	19
Hanna Flyttsten	21
Maria Ramirez Sandström	23
Tre Nya-gröna-vågares prefigurativism och den rådande matregimen	25
Nya-gröna-vågarnas relativa resonans med matsuveränitet	27
Mat som medel för liv kontra handelsvara	27
Uppvärdering av matförsörjare	28
Minskat avstånd till maten.....	29
Beroende och oberoende av den globala marknaden.....	30
Kunskap, färdigheter och andra matproducenter	31
Att arbeta med snarare än emot naturen	33
Sammanfattande slutsatser	34
Referenslista	36
Tack 38	

Inledning

Mat är ett medel för liv och bör behandlas som det. Därför är frågor kring mat viktiga för forskningen i allmänhet och för världssamfundet i synnerhet. Världens matkonsumenter är helt beroende av världens matproducenter för sin matförsörjning – vilket kan låta som en självklarhet men är något som alltför ofta tas för givet. Den globala matförsörjningen tillika det globala lantbruket har stått inför, står nu inför och kommer även i framtiden stå inför en rad socio-ekologiska utmaningar och kriser. Inte minst har Covid-19-pandemin respektive kriget i Ukraina lett till en ökad oro kring matförsörjning. Därtill ökar förekomsterna av extremväder (som torka respektive översvämningar) och andra utmaningar och kriser relaterade till klimatförändringar (FAO, 2022).

Att både Ryssland och Ukraina är två av världens kornbodar som vanligtvis exporterar såväl spannmål som oljeväxter har i krigets skugga fått större konsekvenser för matförsörjning i sammanhang som inte är lika privilegierade som min tillvaro (FAO, 2022). Hur vi som värld ska hantera de utmaningar och kriser som vi står inför i nutid och i framtiden, bör fortsätta vara föremål för undersökning, diskussion och handling. Vad händer när dessa utmaningar och kriser blir fler till antalet och dessutom mer påtagliga?

Att en stor andel av den mat som jag och många andra i min närhet konsumerar, produceras på en plats, förädlas på en annan, säljs vidare på en stormarknad efter att ha åkt mången mil för att till slut landa på min tallrik är normen, men ändå något som många kanske inte reflekterar över. Sårbarheten i de globala matsystemen och därmed i världens matförsörjning, är komplex. Inte minst kan detta illustreras av de många externa, globalt utbytta, insatsmedel som den globala matförsörjningen är beroende av för att fungera, tillsammans med de många aktörer som verkar i matsystemens långa kedjor.

Distansen mellan de som producerar maten och de som konsumerar maten är stor. Detta kan anses problematiskt eftersom ”makten över maten” hamnar hos de andra matsystemsaktörerna än just de som försörjer världen med mat och de som till sist konsumerar maten (La Via Campesina, 2018). Den makt som bör ligga hos de som producerar och konsumerar mat ligger i dagsläget mer i nationella och internationella storbolags händer. *Matsuveränitet* (engelskans *Food Sovereignty*)

figurerar som en vision för att kasta om maktförhållandena i de globala matsystemen för att då ta ”makten över maten” från storbolag till gemene person (La Via Campesina, 2018 och Calvário, 2017).

Lantbruket i den svenska kontext där jag lever och verkar i är ofta relativt storskaligt och industriellt, beroende av externa insatsvaror och inriktat på kommersiell produktion av matvaror för en marknad. Att producera mat och andra produkter för egen konsumtion är något som förr – och i många fall i vår samtid – var och är en självklarhet på många platser i världen, även i Skandinavien och Sverige, är idag något som ofta anses som världsfrånvänt, gammalmodigt och bakåtsträvande (McMichael, 2009).

Adam Pain och Kjell Hansen (2019) redogör för att en övervägande del av världens gårdar är småskaliga (mindre än två hektar). Huruvida dessa gårdar och deras lantbrukare enbart är kommersiellt inriktade eller självförsörjningsinriktade är nog svårare att svara på. Många småbrukare världen över står och väger mellan att producera mat och andra lantbruksprodukter för en marknad respektive för egen konsumtion. I Sverige kan dessa ”pendlande” lantbrukare anses mer ovanliga, då lantbruk ofta ses som och är en verksamhet präglad av krav på lönsamhet och i förlängningen priser på externa insatsvaror.

Det finns dock en brokig skara relativt självförsörjningsinriktade småbrukare i Sverige och i vissa andra delar av världen som växer, eller kanske snarare är på väg att växa upp igen. Åtminstone är dessa individer nya som lantbrukare, matproducenter och matförsörjare. Denna uppsats lägger fokus på dessa småbrukare, som brutit upp med sin gamla tillvaro för att flytta ”tillbaka” till landet och som tillhör det som Emil Sandström (2022) beskriver som den Nya gröna vågen. Frågan är varför de väljer att producera den mat de själva ska konsumera?

Syfte och frågeställningar

Syfte

Syftet med denna uppsats är att undersöka vilka motiv som ligger till grund för den Nya gröna vågens självförsörjningsinriktade lantbruk.

Genom kvalitativa intervjuer med tre Nya-gröna-vågen-småbrukare undersöker uppsatsen deras personliga berättelser om matproduktion både som enskilda matproducenter och om och hur de kan tolkas som delar av en större informell rörelse kring alternativ matförsörjning.

Frågeställningar

- Vilka motiv och drivkrafter ligger till grund för Nya-gröna-vågen-småbrukarnas självförsörjningsinriktade matproduktion?
- Hur kommer dessa motiv och drivkrafter till uttryck i praktiken i deras nya tillvaro?

Med ovanstående frågeställningar avser uppsatsen att analysera och diskutera hur deras småbrukande kan beskrivas som prefigurativt politiskt handlande i förhållande till den rådande matregimen. Därtill kommer uppsatsen att analysera och diskutera om detta prefigurativa agerande och respondenternas berättelser, kan tolkas inneha viss resonans med konceptet tillika visionen matsuveränitet på en gräsrotsnivå.

Metod

Metod för materialinsamling

För att kunna besvara uppsatsens frågeställningar behövdes en för sammanhanget passande metod för materialinsamling. Genomförandet antog därför formen av en kvalitativ intervjustudie med tre, djuplodande, semi-strukturerade intervjuer, varav två också gav möjlighet till observationer. Mina intervjuer – med tillhörande observationer – är det material som ligger till grund för uppsatsen (Kvale & Brinkmann, 2009).

Intervjuerna genomfördes i olika format och kanaler, en över Zoom (med både ljud och bild) och två ”på plats”. De två sistnämnda tillät att fler och djupare observationer kunde göras. Att intervjuerna var semi-strukturerade, möjliggjorde att de kunde styras i olika grad beroende på hur samtalen fortlöpte (Kvale & Brinkmann, 2009) och då göra så att respondenternas berättelser hamnade i fokus och därmed kunde få en central plats i uppsatsen (Robertson i Bergström & Boréus, 2012).

Under intervjuerna användes en intervjuguide, vars utformning främst styrdes av att det skulle vara att respondenterna snarare än intervjuaren som förde samtalet framåt. Den gjorde det möjligt att ställa följdfrågor under intervjuerna, liksom att respondenternas icke-tillrättalagda berättelser kom fram – något en mindre kvalitativt inriktad intervjustudie och/eller enkätstudie inte hade tillåtit (Kvale & Brinkmann, 2009).

Respondenterna fick inte ta del av intervjuguiden eftersom det kunde få konsekvensen att deras utsagor blev mer tillrättalagda. Det ska dock påpekas att jag varit tydlig med att påtala undersökningens syfte och att poängtera att respondentens egen berättelse är central och att den sedan tolkas, teoretiseras och analyseras av mig, liksom att det inspelade materialet och eventuella transkriberingar enbart kommer finnas tillgängliga för mig och eventuellt mina handledare.

Att två av intervjuerna genomförts ”på plats” har möjliggjort insamling av fler och djupare observationer. De insamlade observationerna har underlättat kontextualiseringen av mitt intervjumaterial. T.ex. har jag fått se de platser där matproduktionen sker, känna dofterna och även uppleva de visuella intrycken som platsen och sammanhanget gav (Robson & McCartan, 2016).

Jag har valt mina respondenter utifrån urvalet att de tillhör gruppen ”Nya-gröna-vågare” och att intervju personer som genomfört sin flytt senast 2013. Gällande urvalet av respondenter bör det poängteras att jag valt att ha endast ett fåtal respondenter som jag före intervjuerna haft begränsat med information om. Att enbart intervju ett fåtal motiveras med att jag velat ha möjligheten att kunna följa upp materialet som samlats in under intervjuerna samt ha utrymme för eventuella uppföljande intervjuer om och när de skulle behövas. Detta för att kunna stärka materialets kontext samt eliminera tänkbara misstolkningar och då riskera att inte få så pass kvalitativt material som jag önskat.

För att stärka respondenternas relativa anonymitet har jag valt att delvis tänja på de tekniska detaljerna gällande deras bakgrundsinformation och samtidigt varit vag med var i Sverige de bor och verkar, med viss rimlighet i åtanke. I de fall jag inte funnit det intressant och relevant för min uppsats, har jag också valt att låta vissa detaljer utebli. Vissa citat är korrigerade för att hålla ihop grammatiskt och respondenternas namn är fingerade.

Metod för analys

Som analysmetod har tematisk narrativanalys (Robertson i Bergström & Boréus, 2012) valts: med fokus på att analysera mitt material med valda begrepp och för att se hur de förhåller sig och ger uttryck för viss *resonans* (Lund, 2014) till begreppen matsuveränitet och prefigurativt politiskt handlande i förhållande till den rådande matregimen. Sammanfattningsvis ämnar jag helt enkelt se om och hur mina respondenters berättelser finner klangbotten i de analytiska begrepp och ramverk jag valt eller ej.

Resonansen i de insamlade narrativen förväntas inte gå att generalisera för att kunna agera representativt för alla, eller ens en viss grupp, inom den Nya gröna vågen. De personliga berättelserna ska snarare tjäna som exempel på fall som går att teoretisera, diskutera och analysera utifrån sin särart som exempel på den typ av respondenter jag undersöker, med både likheter med och skillnader från andra personliga berättelser samt teoretiska idealtyper (Lund, 2014).

Positionalitet

Det är viktigt att redogöra för min positionalitet (England, 1994) gentemot ämnet och de matförsörjare jag själv studerar och framför allt de matförsörjare som står inför en betydligt svårare situation i världen (La Via Campesina, 2018, Kass, 2022 och Calvário & Desmarais, 2023). Trots att varken jag eller mina respondenter upplever det förtryck som sker på grund av dessa många småbrukares intersektionella aspekter så är en sak tydlig för mig: jag kan inte på någon nivå ha förståelse för hur detta förtryck kommer till uttryck och jag kommer inte någonsin heller att kunna uppleva detta förtryck. Det enda jag kan säga och förstå är att de som mottar förtryck och upplever det i sina liv lyfter detta på ett så tydligt sätt så att ignorera deras röster vore och är förkastligt, speciellt i den tid och plats vi som värld befinner oss i.

Den Nya gröna vågen, dess småbrukare och deras matproduktion

Nya gröna vågen

Den nya gröna vågen har sin bakgrund i den Gröna vågen som i sig är en del av det mer globalt förekommande historiska fenomenet ”back-to-the-land” (som i en svensk kontext ofta beskrivs som Gröna vågen). Det som har kännetecknat dessa migranter historiskt sett är att de flyttat från stad till land för att ställa om till självhushållare. De börjar ofta med matproduktion i varierande skala och med varierande inriktning (Sandström, 2022).

Det som kännetecknar dessa nya migranter är till stor del desamma som de tidigare ”omställarna”. De nya har mer nyligen flyttat ut på landsbygden från en stadsmiljö och lämnar ett i huvudsak lönearbetande liv bakom sig, de idkar självhushållning och mer eller mindre självförsörjningsinriktat lantbruk (både mat och annat) och att de tidigare har begränsad eller icke-existerande erfarenhet av och/eller bakgrund inom lantbrukande (Sandström, 2022).

Självhushållning kan i detta sammanhang beröra en allmän inriktning på en individs, hushålls eller gupps övergripande försörjning. Istället för att enbart köpa produkter och tjänster från andra aktörer så försörjer en självhushållare sig själv med dessa produkter eller tjänster. Detta kan innefatta allt från att baka eget bröd, stoppa sin egen korv, hässa hö som foder till sina djur eller sticka sin egen mössa.

Självförsörjningsinriktat lantbruk

För att göra saker och ting än tydligare använder denna text, begreppet småbrukare för att beskriva dessa relativt självförsörjningsinriktade och begränsat kommersiellt inriktade matproducenter som generellt figurerar inom den Nya gröna vågen i allmänhet och bland uppsatsens respondenter i synnerhet. Till stor del är den globala matproduktionen inriktad på kommersiell produktion av mat eller beståndsdelar i en livsmedelsindustriell marknad.

Det självförsörjningsinriktade lantbruket är alltså inriktat på att producera mat och andra produkter för egen konsumtion istället för försäljning. Finns det ett överskott kan lantbrukaren välja att sälja detta, ge bort det eller betala för annat med det. Det kommersiellt inriktade lantbrukandet är därmed inriktat på att producera lantbruksprodukter som handelsvaror för att på detta sätt sälja dessa varor för pengar som sedan används för att köpa andra produkter.

Matproducerande småbrukare

Många av Nya-gröna-vågarna blir småbrukare (Sandström, 2022). Småbruk ska i sammanhanget förstås som en hopdragning av de två orden småskaligt och lantbruk. Denna uppsats beskriver dessa småbrukares agrara aktiviteter som småbruk och använder stundvis matproduktion istället för småbruk. Detta är för att poängtera att texten lägger fokus på den matproduktion och matförsörjning som dessa småbrukare bidrar med. Att uppsatsens respondenter beskrivs som småbrukare trots att de brukar över två hektar ska förstås som att de är småbrukare i den kontext de brukar, nämligen Sverige.

Den mesta mat som produceras och konsumeras i världen är till följd av regelrätt lantbruk men allt lantbruk sysslar inte med direkt eller ens indirekt produktion av mat. Det finns en myriad av lantbrukare vars produktion snarare är inriktad på produktion av andra lantbruksprodukter än mat: t.ex. produktion av beståndsdelar i livsmedelsindustri, av råvaror till alkoholproduktion, av snittblommor och julgranar, av klädfiber samt produktion av biobränsle och djurfoder.

Småbrukare ska alltså inte i detta sammanhang blandas ihop med t.ex. relativt småskaliga grönsaksproducenter. Skulle uppsatsen beröra dessa hade de omnämnts som kommersiellt inriktade och småskaliga lantbrukare.

Vägledande begrepp

Matregim

Matregim (engelskans *food regime*) är ett teoretiskt begrepp formulerat av Harriet Friedman och Philip McMichael. Det fungerar som ett sätt att beskriva den roll som mat och det matproducerande lantbruket spelar i det kapitalistiska systemet. Det används också för att beskriva de världsomspännande ojämna maktrelationer som omhuldar de globala matsystemen och för att resonera kring hur denna makt kommer till uttryck i olika tidsepoker. Lite förenklat; ett sätt att se vilken ”regim” det är som har ”makten över maten” (McMichael, 2009).

För närvarande ligger denna makt i stort hos de internationella storbolagen, i det som McMichael (2009 och 2014) kallar för den *storbolagsdrivna matregimen* (engelskans *corporate food regime*). Denna storbolagsdrivna matregim benämns som dels nyliberal, dels kapitalistisk genom att bl.a. storskalighet, överproduktion, kommersiell inriktning och hög beroendegrad av globalt utbytta insatsvaror (inte minst fossila bränslen, industriellt framställt utsäde och konstgödsel) är några aspekter som präglar denna rådande matregim (McMichael, 2009).

Utöver de ovan nämna aspekterna finns flera andra centrala aspekter som kännetecknar den rådande matregimen, bl.a. att mat behandlas som en handelsvara likt alla andra handelsvaror, att den specialiserade rollfördelningen i matsystemen (framförallt mellan matproducenter och matkonsumenter) är given och att det är jakten på att maten som produceras ska vara så billig som möjligt som är styrande (Calvário, 2017, McMichael 2009 och McMichael 2014).

Matsuveränitet

Matsuveränitet (engelskans *food sovereignty*) är ett koncept – och en politisk vision – sprunget ur småbrukarrörelsen La Via Campesina (LVC) (McMichael, 2014). Konceptet tillika visionen beskriver en strävan för en alternativ, mer demokratisk och mellanfolkligt solidarisk (Via Campesina, 2018), mer intersektionellt

feministisk (Calvário & Desmarais, 2023) och mer ekologisk (Calvário 2017) matregim som ett alternativ till den rådande, - i mångt och mycket – nyliberala och storbolagsdrivna matregimen (McMichael, 2014).

Centralt för kampen är att stärka rättigheterna för de *matförsörjare* (engelskans *food providers*) som förtycks i den rådande matregimen. Därför innefattar också matsuveränitet alla världens matförsörjare och berör inte minst kvinnors, ursprungsbefolkningars, och fattiga småbrukares rättigheter (Via Campesina, 2018 och Calvário & Desmarais, 2023). Det är därför av stor vikt att i en ”svensk kontext”, som denna uppsats rör sig i, se till alla matförsörjare i Sverige, Sàpmi och Skandinavien, de samiska inte att förglömma.

Isak Falk Eliasson presenterar i sitt arbete *Samisk mat i Västerbottens livsmedelsstrategi 2020-2030* ett belysande perspektiv på hur samers rättigheter som urfolk och matförsörjare undervärderats och urholkats historiskt och fortsätter att utsättas för detta i nuvarande politiska kontext och matregim (Eliasson, 2021). Det är alltså skillnad mellan ”svensk matsuveränitet” och ”ett agerande för matsuveränitet i Sverige/i en svensk kontext.”; diskussionen om matsuveränitet, matregim och matsystem måste baseras på att ingen aktör inom ett matsystem verkar i ett vakuum och därför är t.ex. samers strävan för matsuveränitet helt avhängig den historiska och fortfarande pågående kolonialiseringen av Sàpmi (Eliasson, 2021).

Som politisk vision kan matsuveränitet ses som ett sätt för matförsörjare (inte minst matproducerande småbrukare) och konsumenter att ”ta makten över maten”; den makt som i den rådande matregimen i stort ligger hos internationella storföretag och därmed hos andra än konsumenter och matförsörjare (McMichael 2009, McMichael 2014 och La Via Campesina, 2018) Makten ska tas från storföretagen till folket. Med referens till LVC beskriver Calvário:

“Food sovereignty advocates the democratization of agro-food systems by putting ‘those who produce, distribute and consume food at the heart of food systems and policies rather than the demands of markets and corporations’” (Calvário, 2017).

Konceptet och visionen om matsuveränitet lades huvudsakligen fram som ett motstånd till det koncept och vision om matsäkerhet (engelskan food security) som presenterades vid World Food Summit 1996. Kritiken mot matsäkerhet består huvudsakligen av nyliberalism och frihandel som rörelsen för matsuveränitet såg figurera inom visionen om matsäkerhet. Som en reaktion på detta vill rörelsen för matsuveränitet, ledd av LVC, lyfta att mat är en rättighet före en handelsvara; det borde vara en rättighet för alla att ha tillgång till bl.a. tillräcklig mängd av nyttig mat på en återkommande basis oavsett monetära tillgångar (McMichael 2009, McMichael, 2014 och La Via Campesina, 2018).

Matsuveränitetens kritik ligger i att matsäkerhet fokuserar på hur mat handlas med i det globala kapitalistiska systemet. Tillgången på och tillgången till mat påverkas avsevärt om de globala livsmedelssystemen fungerar eller inte fungerar. Matsuveränitet-förespråkarnas kritik mot matsäkerhet består således huvudsakligen i att låga matpriser är ett luftslott och egentligen bara är användbara när marknaden klarar av att försörja världen med tillräckligt billig mat genom att pressa priser på maten som produceras (McMichael 2009, McMichael, 2014 och La Via Campesina, 2018)

Utöver de avgränsningar som inte minst McMichael och Calvário ger, finns också sex ”pelare” som ramar in de centrala aspekterna i matsuveränitetskonceptet. Dessa presenteras som:

1. *Focuses on Food for People*, lägger fokus på mat som ett medel för liv och inte en handelsvara.
2. *Values Food Providers*, fungerar som ett fokus på alla matförsörjares bidrag till matförsörjning.
3. *Localises Food Systems*, lägger delvis fokus på att minska avståndet mellan matproducent och matkonsument.
4. *Puts Control Locally*, lägger ”makten över maten” hos lokala aktörer, snarare än hos internationella storföretag.
5. *Builds Knowledge and Skills*, fokuserar på erkännandet och vidarebyggandet av lokal kunskap om mat.
6. *Works with Nature*, fokuserar på låg grad av externa (globalt utbytta) insatsmedel och arbetar agroekologiskt (La Via Campesina, 2018).

Det är i sammanhanget viktigt att poängtera att kritiken och motståndet mot den rådande matregimen kan komma från andra håll än det matsuveräna. Därför behövs en distinktion göras mellan matsuveränitet och sådant som felaktigt kan benämnas och uppfattas som matsuveränitet men som i realiteten är ett uttryck för det som benämns gastro-nationalism (eller matpatriotism) som återfinns i flera EU-länder, bl.a. i Polen (McMichael, 2014, Meyer von Bremen, 2021, Edwards 2019).

Något som både Kass (2022) och Calvário (2017) resonerar kring är att handling och agerande för matsuveränitet också sker från gräsrotsnivå och inte nödvändigtvis enbart fokuserat på national-politik. Calvário redogör för lokala initiativ i Baskien där nyutflyttade småbrukare går ihop med etablerade lantbrukare för att arbeta tillsammans för en strävan för matsuveränitet genom demokratisering och ”re-peasantisation” (Calvário, 2017).

Kass (2022) redogör för en mer direkt approach som innehåller aspekter av matanarkism och direkt aktion för att störa och sabotera etablerandet av storskalig matproduktion. Kass resonerar för att matsuveränitet som vision inte fungerar som ett verktyg för nationell policyformulering (vilket den i flera fall försökt bli i t.ex. Ecuador och Bolivia) och därför inte bör ses som ett verktyg för stater att skydda sina inhemska marknader och på det sättet arbeta för matsuveränitet (Kass, 2022).

Sammanfattningsvis är konceptet matsuveränitet en vision om en annan möjlig matregim. Hur ska då närmandet till att uppnå denna vision ske? Nedan följer en presentation av hur olika former av politiskt agerande kan tänkas underlätta uppnåendet av en politisk vision.

Det kan hävdas att politiska visioner och en strävan knappast leder någonvart utan praktiskt handlande för att röra sig mot visionens uppnående. Problemformuleringen i begreppet matregim respektive konceptet och visionen matsuveränitet, är tydlig: nuvarande matsystem måste förändras.

Hur ska detta politiska agerande då ske utöver de former som det redan tar –som i mångt och mycket innefattar ”klassiska” påverkansmetoder som opinionsbildning och inom-parlamentaristiska metoder? Ska ordningen förändras genom praktiskt handlande? Hur tar detta handlande form? Är det genom obstruktiv aktion, prefigurativt handlande eller båda delar?

Prefigurativism

Ett sätt att ”ta saken i egna händer” och arbeta praktiskt för den förändring som eftersträvas, är genom prefigurativt politiskt handlande/agerande eller ”prefigurativism”. Anton Törnberg redogör för att detta fenomen, med referens till Carl Boggs, kan beskrivas som:

“the attempt to create change ‘here and now’ through the construction of ‘local and collective structures that anticipate the future liberated society’.” (Törnberg 2021:85).

Att agera prefigurativt skiljer sig i detta fall från att agera direkt (likt det som Kass, 2022 redogör för) störande eller hindrande, genom att det prefigurativa agerandet ofta sker inom eller utanför de rådande institutionerna och inte i direkt motstånd gentemot de existerande institutionerna. Direkt aktion tar då formen av ett motstånd som riktas direkt för att störa eller sabotera de institutioner som råder (Törnberg, 2021 och Kass, 2022). Om vi då behandlar matanarkistiska direktaktioner som störande och det prefigurativa som något som istället ämnar arbeta för den förändring som går att genomföra ”på marken” genom att ”gå en annan väg”.

Båda formerna av agerande kan ses som direkt eller indirekt kritik mot matregimen och kan inneha samma mål men agerandet tar olika former och sker genom olika medel. Medan det direkta agerandet kan ses som motstånd mot rådande ordning så kan det prefigurativa agerandet ta form av att ofta röra sig ifrån eller utanför rådande ordning (Törnberg, 2021).

Berättelsen om tre småbrukare i Sverige

Syftet med denna uppsats är att undersöka vilka motiv och drivkrafter som ligger till grund för den Nya gröna vågens självförsörjningsinriktade matproduktion samt hur dessa motiv och drivkrafter kommer till uttryck i praktiken. Kan småbrukarnas agerande beskrivas som uttryck för prefigurativism i förhållande till den rådande matregimen? Kan småbrukarnas berättelser och deras prefigurativa politiska agerande och tolkas och beskrivas inneha viss resonans inom konceptet tillika visionen matsuveränitet?

Nedan följer en presentation av tre småbrukares personliga berättelser om matproduktion – som enskilda småbrukare, lantbrukshushåll och som delar av en större informell rörelse kring alternativ matproduktion. De småbrukare jag har intervjuat brukar mindre än fyra hektar mark, de är i 40–50-årsåldern, och de har flyttat till landet under de senaste tio åren.

Oskar Calvert-Lewin

Oskar flyttade med sin partner Camilla till Höga Kustens inland från en svensk storstad. Han berättar att han lämnade ett radhusliv jämte ett högavlönat internationellt arbete för att finna lyckan på landet och bruka den norrländska myllan. Han beskriver att de båda var ”riktiga stadsrättor”, utan erfarenhet av lantbruk.

Oskar beskriver att hans småbrukarresa började på radhustomten i storstadens utkant. Till hans grannars stora förvåning och pikar (han fick inte minst frågan om han ”skulle bli nya Mandelmann nu?”) började han odla grönsaker i pallkragar. Han blev positivt överraskad över att skörden blev så god första gången och beskriver småskrattandes att ”året efter så började grannarna odla”.

Resan fortsatte vid en folkhögskola, där han gick en utbildning i ”att bli bonde”. Camilla var från början skeptisk till att flytta till landet och Oskar berättar att första gången Camilla hälsade på vid folkhögskolan så var hon bara där över dagen, och åkte hem igen samma dag. Andra gången stannade hon en helg och tredje gången i fem veckor.

Oskar och Camilla flyttade sedan till en gård där inget lantbruk har förekommit på länge. Oskar beskriver att han ville komma närmare maten och naturen; han ville själv producera den mat han konsumerar. Han beskriver att han ville frigöra sig från det avstånd han kände till att köpa en bit kött i butiken för att istället se hur växter och djur frodas, och samtidigt få en känsla av att göra något som var viktigt för både honom själv, samhället och miljön. Han säger att ”jag har varit religiös hela mitt liv, min religion har varit kapitalismen” men att det nu ”finns bättre drivkrafter”.

Jag tolkar det som att Oskar ser sitt småbrukande som en viktig del av sin tillvaro och försörjning. Han beskriver att vi bor i ett samhälle styrt av pengar och att han tidvis behöver lönearbete för att få pengar till sådant som han och hans partner inte kan försörja sig själva med. Oskar jobbar deltid som lärare och säger att han tycker det är viktigt att kunna vara ”en bra manlig förebild” i en värld av så många dåliga och att även de icke agrara delarna av hans uppehälle är viktiga och skapar mening för honom.

Oskar beskriver att även om regelrätt lönearbete spelar en roll är det för det självförsörjningsinriktade småbrukandet han lever. Oskar berättar att ambitionen är att ”det ska vara så litet så att om jag blir sjuk ska min partner kunna driva det själv” liksom att hushållet har självförsörjningsambitioner till den grad att de vill kunna vara förberedda och kunna klara sig i händelse av krig och kris. Han säger att han vill odla sådant han och hans partner behöver och har inga kommersiella ambitioner med sin matproduktion.

På gården finns getter, får, grisar, höns och gäss. Oskar uttrycker att han från första början tänkt och sedan efterlevt sina målsättningar att ha lantraser. Han beskriver att de raserna han har på gården är ”utrotningshotade” och att mångbruk med både växtodling och djurhållning är centralt för hans lantbrukspraktik, inte minst då han vill ha djur som i stort ”klarar sig själva”. Oskar säger att ”potatis, ägg och lamm” är det som hushållet är självförsörjande på.

Gårdens växtodling innefattar – utöver potatis – kulturspannmål, frilandsgrönsaker, såsom potatislök, mängder av kål och olika baljväxter. Oskar understryker att det är viktigt för honom att även på växtodlingssidan bruka marken med ”utrotningshotade sorter”.

Oskar berättar att hans ambitioner med sitt småbrukande är att fortsätta på den utstakade vägen och producera mer mat och att han och Camilla försöker göra det mesta för hand med traditionella metoder men att de har en ”gammal veterantraktor” för de aktiviteter han inte kan utföra för hand. Han beskriver att småbrukandet inte ska vara beroende av olika saker (t.ex. fossila bränslen,

konstgödsel och bekämpningsmedel) men att han inte ämnar vara helt oberoende heller – av inköpta insatsvaror och andra personer.

Hanna Flyttsten

På en gård i norra Svealand bor Hanna med sin partner Axel och barn. Gården är belägen mitt i ett landskap präglat av industriellt och kommersiellt lantbruk, hit flyttade familjen och lämnade ett storstadsliv bakom sig. Hanna berättar att hon också lämnade ett liv som samhällsvetenskaplig akademiker samt ett jobb i transportbranschen. Hon beskriver att när hon blev förälder fick hon en ny inställning till livet: ”Jag har skaffat barn som jag älskar men jag kan inte vara med dem, jag ska bara skjutsa dem till en institution där de ska vara hela dagarna och jag ska vara någon annanstans och sedan är vi bara sura och stressade”.

Utöver att Hanna som barn odlat morötter på sina föräldrars sommarställe, hade hon ingen erfarenhet av lantbruk innan hon påbörjade sitt liv på landet som småbrukande matproducent, berättar hon. Hon berättar att hon som förberedelse gått en utbildning i ”ekologisk grönsaksodling för kommersiell försäljning” på en folkhögskola och senare flera ytterligare kurser, i bl.a. permakultur.

Hanna beskriver att en av hennes drivkrafter som låg till grund för flytten till landet var den nyblivna föräldrarnas förändrade inställning till livet, vilken också medförde att hon ville producera egen mat. Hon säger:

”Jag har ansvar för det här barnet, och vad är då mitt ansvar? Jo det är att jag ska ta hand om det och föda det” och ”det finns ingen annan som har ansvar för det! Vem ska hjälpa mig, ja det är staten. Sedan inser man att staten inte kan, eller att det finns en gräns. När kommer den gränsen? Då kommer mina barn titta på mig och fråga ”var är maten?” Då är det mitt ansvar. Då måste jag fixa det. Så det är väl mitt mål: att kunna mata mina barn.”

Hon beskriver att hon ville att hennes nya tillvaro skulle vara centrerad kring att vistas på gården där det fanns tid och utrymme för att leva med familjen. Därför ämnade hon skapa sig en försörjning där matproduktionen får ta stor plats och där hon vill kunna försörja sig och familjen – med såväl mat som pengar.

Hanna förtäljer att hon sysslar med flera typer av lantbruk: både djurhållning och växtodling men även inslag av skogsbruk i liten skala. Hon berättar att permakultur med cirkulära idéer är styrande för hennes lantbrukande vars delar alltså samverkar. ”Permakultur handlar ju mycket om att du är en del av ekosystemet, du står inte utanför ekosystemet [...] Du kan ju prova, men andas inte luft, ät inte mat, drick inte vatten och se hur det går.”

Hanna har inga lantbruksmaskiner och vill i framtiden ”gärna vara beroende av folk i närheten men inte av kinesisk soja och rysk konstgödsel”, vilket sojan bara är det hon är beroende av nu. ”Vårt ultimata mål är ju att vi ska klara oss helt utan insatsvaror, nu kommer vi aldrig nå dit men det är ju vårt uttalade mål” [...] ”vi ska bygga upp ett jordbruk som klarar sig utan bensin och utan el”.

Djurhållningen med höns och myskankor ger gödsel till odlingarna men också ägg som hushållet konsumerar eller som Hanna säljer på lokala marknader. Hanna berättar att hon skaffade ankor huvudsakligen för att de skulle hjälpa till med snigelproblematiken. De ”äter sig feta på sniglar, [...] de äter rubbet, både sniglarna och deras ägg”. Gårdens hönor är så kallade grönbeteshöns och bor i mobila hönshus som Hanna med stor vana flyttar runt som om de inte vägde någonting alls. Fördelarna med detta säger Hanna är att ”de får göra vad de vill. De behöver inte picka på varandra. De går inte runt i sitt eget bajs vilket minskar parasittryck”. Ströbäddarna använder hon sedan i odlingen. Skogsbrukandet är ringa; hon berättar att skogen framför allt används för att hålla nere vedkostnaderna men också i produktion av biokol för odlingarna.

Växtodlingen består mestadels i trädgårdsodling av både perenna och annuella ätbara grödor, bl.a. vitlök, sparris, piplök, luftlök och spansk körvel. Hanna berättar att maskarna som rör sig i jorden spelar en vital roll: ”jag är så jävla stolt över mina maskar, det skulle jag aldrig varit när jag flyttade hit, det är något som har utvecklats över tid”.

Hanna och jag diskuterar försörjning, t.ex. skillnader och likheter mellan de liv som delvis självförsörjningsinriktade småbrukare kan ha gentemot det som kan känneteckna en mer storskalig och kommersiell inriktad lantbrukare som enbart – eller till största delen – producerar matvaror för en marknad. Hanna beskriver att hon producerar för både egen konsumtion och för försäljning och att hon hela tiden brottas med balansen mellan ambitioner av självförsörjning och att kunna försörja sig monetärt på sitt lantbrukande. Hon berättar:

”Det svänger hela tiden för det handlar om vad man vill och vad som är praktiskt möjligt att göra. Egentligen skulle jag ju vilja att mitt jobb var att producera ägg, producera grönsaker till mitt lokalområde och kunna sälja det och kunna få en liten, liten inkomst, 8000 i månaden för att kunna täcka räntor och elkostnader och allt det där. Det skulle vara min dröm, det har vart mycket svårare att sälja än vad jag trodde.”

Hon berättar också: ”väljer jag att odla det som jag tjänar pengar på eller väljer jag att odla det jag vill äta, det är två helt olika saker.” Hon pekar mot odlingarna och säger ”där har jag [flera] bäddar med perenna grönsaker som ingen människa vill äta, för de vet inte vad det är.”

Hanna är aktiv på sociala medier och berättar att det finns två huvudsakliga anledningar till detta. Den första är knuten till hennes monetära försörjning: hon behöver marknadsföra sina produkter, sina kurser och andra inkomstbringande aktiviteter för att hitta konsumenter, något jag tolkar vara ett nödvändigt ont för henne. Den andra anledningen är kopplad till textens senare tema, prefigurativism: Hanna berättar att hon vill sprida medvetenhet kring småbrukande och självhushållning samt inspirera andra. Mer om detta under Tre Nya-gröna-vågares prefigurativism och den rådande matregimen.

Maria Ramirez Sandström

Maria flyttade från storstaden till sin gård i norra Svealand. Bakom sig lämnade hon till stor del ett liv som verksam inom nöjes- och eventbranschen. Hon understryker att hon ville ut på landsbygden för att kunna "ladda batterierna". På gården bor hon tillsammans med sin partner, Katharina, deras hundar och andra djur. Maria berättar att livet i storstaden krävde att "man ständigt behövde förnya sig" och att hon "inte orkar gå ut hela tiden", vilket den tidigare tillvaron krävde. Gården inrymmer ett flertal bostadshus och ekonomibyggnader och ligger insprängd bland mark som är präglad av mer kommersiellt inriktat lantbruk; hon har "lyckats klämma" sig in "mellan två storbönder".

Maria berättar att hon har hyrt ut delar av gården och att hon i framtiden ämnar renovera fler byggnader för att utöka sin verksamhet med både uthyrning och andra sociala aktiviteter. Maria berättar att hon vuxit upp på ett större, kommersiellt inriktat lantbruk i södra Götaland och därifrån har hon erfarenhet när det kommer till att köra maskiner och hur lantbrukets mer övergripande processer och aspekter kan se ut.

På grund av denna bakgrund skulle det kunna hävdas att Marias status som Ny-gröna-vågare är mindre stark i jämförelse med mina andra respondenter. I sammanhanget är det dock viktigt att lyfta fram att hon inte flyttat ut på landet för att ta över ett kommersiellt inriktat lantbruk utan att hon påbörjat en bana som självförsörjningsinriktad småbrukare, ett lantbrukande som hon inte haft erfarenhet av tidigare, hon beskriver att "något annat än storskaligt har jag aldrig fått med mig".

Marias motiv och drivkrafter för att producera mat är inte helt lätta för mig att urskilja. Hon berättar att behovet att få ny energi utgör den huvudsakliga grunden för att hon genomfört sin flytt tillbaka till landet. Att hon sedan också började producera mat i liten skala tolkar jag som att det snarast blev en konsekvens av flytten.

Hon beskriver att det är viktigt att producera mat eftersom hon dels ”vill kunna ha något i jordkällaren”, och när det flyttar in fler på gården ”kunna fylla jordkällaren”, dels – och huvudsakligen – kunna ge förutsättningar för de personer som inte har haft hennes bakgrund att få leva och verka i en lantlig tillvaro där matproduktion ingår.

Maria beskriver sig som en politisk person som – i egenskap av att vara ”brun och queer” – verkar och vill verka i det sammanhang hon befinner sig i och ”frångår den normen som finns ute på landet”. Hon berättar även att hon ”behöver kunna ha en plats att ladda batterierna på för att orka med att fortsätta med det politiska arbetet.”

Maria har många strängar på sin livnärande lyra men beskriver att hon inte ämnar tjäna pengar på sin matproduktion. Hon berättar att hon i huvudsak får sin monetära inkomst genom sitt arbete inom kultursektorn.

Maria berättar att hon ämnar utöka sitt lantbrukande och sin självförsörjningsinriktade matproduktion tillsammans med de personer som hon hoppas i framtiden ska flytta in på gården. Hon gör det dock tydligt att hennes inställning är att ”hellre att det funkar” med personerna som flyttar till gården ”än att jag får dubbelt så mycket potatis”.

På gården bor ett par getter, ett gäng höns, ett par grisar samt några hästar. Maria beskriver det samarbete hon känner att hon har med sina djur. Hon ser till att de har det bra och djuren hjälper i sin tur till på olika sätt: getterna röjer sly, grisarna bearbetar jorden och hönsen ger ägg och ”får möjlighet att göra det de tycker om”. De tuppur som kläcks berättar hon är de enda djur hon kan tänka sig att slakta för att äta.

Trots att Maria berättar stolt om sin maskinpark med bl.a. hjullastare och minigrävare som hon kan använda för att göra de förändringar på gården som hon behöver för att få sina framtida projekt (bl.a. dränering och bearbetning av nya odlingslotter) att fungera, så berättar hon också att hon är glad över att djuren kan göra sådant som en lantbrukare annars behöver maskiner för att göra.

Maria är tydlig med att hon odlar saker som är ”bra att ha hemma”, både för människor och djur. Hon odlar ”potatis och andra rotfrukter” och skördar också en hel del plommon, krusbär och äpplen. Därutöver odlar hon ett tiotal chilisorter. Hon vill hellre kunna odla foder åt sina djur än att behöva köpa in det. Den begränsade arealen hon har och kan bruka, inskränker möjligheterna till det.

Tre Nya-gröna-vågares prefigurativism och den rådande matregimen

Initialt ville jag undersöka hur de Nya-gröna-vågarnas småbrukande och självförsörjningsinriktade matproduktion kunde beskrivas som uttryck för motstånd mot den rådande matregimen. När jag under mina två första intervjuer – med Oskar respektive Hanna – frågar om de ser sin nya respektive tillvaro som motstånd, så svarar de att de inte alls betraktar det de gör som motstånd.

De lever och praktiserar helt enkelt den förändring de vill att framtiden ska innehålla. Det kan på detta sätt ses som att dessa småbrukare rör sig i en annan riktning än vad som förväntas av dem i den rådande matregimen (Calvário, 2017 och McMichael, 2009). Inte minst genom att den mat de producerar också förädlas och konsumeras av dem själva. Det handlar på ett eller annat sätt om att arbeta för att skapa den utopi som eftersträvas snarare än att idka motstånd mot den dystopi som råder och riskerar att fördjupas (Törnberg, 2021).

Jag vill diskutera att valet att börja producera mat för egen konsumtion står i motsats till det som är det s.k. rationella att göra i den rådande matregimen. Matregimen överlever delvis på grund av rollfördelningen mellan producent och konsument och andra matsystemsaktörer, att matsystems kedjorna är långa och komplexa (Calvário, 2017 och McMichael 2009). Att således inte följa den väg som är utstakad av strukturella ramar är att handla prefigurativt. Att istället för att enbart vändas över att matregimen ser ut som den gör, agera för att göra en förändring i det lilla. Det politiska handlande som mina respondenter agerar, är att i deras egna liv och tillvaro arbeta för den förändring som de vill åstadkomma (Törnberg, 2021).

Det är tydligt att Oskar och Hanna inte är nöjda med rådande ordning tillika matregim, vilket inte minst illustreras genom deras livsval; de känner att de inte kan låta den rådande matregimen bära ansvaret för deras matförsörjning. Oskar berättar att han inte ser sitt småbrukande som motstånd mot någonting utan snarare som ett sätt att visa en väg vi kan och kanske bör följa.

Hanna beskriver det som att hennes tillvaro som småbrukare snarare kan beskrivas som ett skapande av ett alternativ som samexisterar med hur det mer storskaliga lantbruket ser ut i praktiken. Jag tolkar det som att hon ser det som ett sätt att visa vad som är möjligt – och kanske rentav nödvändigt – att göra. Min tolkning är att Oskar och Hanna vill använda sina liv och delandet av det med andra, inte minst på sociala medier, som ett uttryck för prefigurativt politiskt handlande. De praktiserar således den förändring de vill att framtiden ska innehålla, det kan tolkas som att de vill vara de goda exemplen (Törnberg, 2021).

I Hannas fall är närvaron på sociala medier knutet till marknadsföring men hon vill också visa upp det hon gör för att inspirera andra. Hon berättar att hon känner "hopplöshet i det stora och kanske något slags hoppfullhet i det lilla". Hanna beskriver det som att hon önskar hellre leva den förändring hon vill – och kan – åstadkomma än att vara uppgiven över sådant hon inte kan påverka (Törnberg, 2021).

Maria beskriver att hon är en politisk person. Även om det i hennes fall inte lika tydligt handlar om att agera politiskt i förhållande till den rådande matregimen i huvudsak, så tolkar jag det – utifrån vad hon berättar – som att den mer relativa närheten till matproduktion, djur och odling är central för henne. Maria är tydlig med vad hon vill att hennes gård ska bli: hon vill producera mer mat, husa fler personer på gården för att ha lättare att genomföra olika projekt. Hon lever det liv och har den form av försörjning som hon vill kunna erbjuda andra (Törnberg, 2021).

Det är dock viktigt för henne att inte vara alltför förutbestämd i vilka personer och vilka projekt hon vill genomföra. Hon berättar att det "är viktigt att det är människor som bor här som det funkar att bo granne med och att de får möjlighet till att förverkliga sina idéer och drömmar". Hon återkommer ofta till vikten av samarbete med andra, inte minst de mer storskaligt kommersiella lantbrukarna hon har som grannar.

Jag anser att samtliga respondenter kan räknas som Nya-gröna-vågare; de har lämnat ett liv i stan för ett liv på landet med varierande ambitioner för självhushållning tillika självförsörjningsinriktad matproduktion. Ingen av dem har erfarenhet av småbrukande och självförsörjningsinriktad matproduktion sedan tidigare (Sandström, 2022). De agerar allihop prefigurativt genom att de antingen vill komma närmare maten, föda sin familj eller ladda batterierna för att kunna arbeta politiskt och samtidigt producera sådant som är bra att ha hemma (Törnberg, 2021).

De är likt de allra flesta andra fortfarande del av den rådande matregimen, men de klappar den inte medhårs: de producerar mat, med mer eller mindre lågintensiva metoder, de gör det på små arealer. De både producerar och konsumerar den mat de anskaffar. På detta sätt vill jag hävda att dessa personer tillhör en informell rörelse kring alternativ matproduktion. Informell i den meningen att den inte är formellt organiserad men ändå har ett tydligt mål: att försöka förändra det stora genom det lilla (Calvário 2017 och Törnberg, 2021).

Nya-gröna-vågarnas relativa resonans med matsuveränitet

För att se om dessa prefigurativt handlande småbrukares utsagor kan tolkas inneha viss resonans med matsuveränitet som koncept och politisk vision kommer en presentation nedan.

Mat som medel för liv kontra handelsvara

Genom att mina respondenter resonerar kring mat, som en handelsvara och något mer än enbart det, kommer andra värden än enbart de monetära värdena hos maten till uttryck. Oskar berättar att han vid ett tillfälle då hans granne precis skördat, frågat grannen om han fick ta lite av det som fanns kvar efter skörden; sådant som grannen inte hade tid eller – som mer storskalig lantbrukare – möjlighet att ta vara på. Oskar fick grannens tillåtelse vilket ledde till att han fick ihop mer än fem kilo ärter. Oskar beskriver också att han hellre ger bort än att ta betalt om han har något över och refererar till ”karma”.

Hanna lyfter ett annat perspektiv. Vi diskuterar att mat är något mer än bara vilken handelsvara som helst och jag lyfter frågan om mat som okränkbar rättighet. Hanna berättar att hon förhåller sig skeptisk till att ett fokus på att bara se mat som en rättighet kan riskera att det då bidrar ytterligare till undervärderandet av matproduktion tillika matförsörjare. Hon säger: ”jag ska jobba gratis och ge bort alla mina... mitt jobb liksom, det skulle du aldrig be någon annan yrkesmänniska göra, varför är det okej att be grönsaksproducenter om det? [...] Eftersom vi lever i pengakultur så tror jag att vi måste sätta ett pris liksom i pengar, för vi fattar inte något annat.”

För Maria är det viktigt att prata om mat och då inte bara om mat för människor, utan också mat för djur. Inte minst kan detta exemplifieras av hennes resonemang kring att producera mat som både hon och hennes djur tycker om. Maria berör ofta ett klassperspektiv; vi pratar om att alla inte har råd att konsumera ekologisk mat och inte heller den image som skapas av idylliska gårdsbutiker som för tankarna till Bullerbyn. Hon uttrycker sitt förakt för ”folk som sitter o gnäller för att deras wifi inte fungerar. Du har mat på bordet och lever inte mitt i ett brinnande krig”.

Samtalen mellan mina respondenter och mig berör flertalet gånger att mat är mer än vilken handelsvara som helst i enlighet med den första pelaren av matsuveränitet, *Focuses on Food for people* (Calvário, 2017 och La Via Campesina, 2018). Hanna lyfter att hon måste tjäna pengar för att betala för saker hon behöver men att självförsörjningsaspekten av matproduktionen fortfarande är central. Oskar och Maria producerar mat helt utan att presentera denna produktion i termer av något annat än självhushållning. Hanna beskriver att bristen på lönsamhet är ett gissel

men samtidigt någonting hon ofta reflekterar över. Jag tolkar det som att i hennes och i många andras fall är det ett nödvändigt ont att behöva få tillräckligt betalt för sina produkter, för att de ska kunna uppfylla sin försörjning. Jag vill dock poängtera att det finns en stor skillnad mellan att kunna försörja sig monetärt och att gå med maximerad vinst. Varför låter vi vinstintressen gå före behovet av mat?

Att mina respondenter företrädesvis producerar mat efter behov snarare än ett intresse för monetär vinning, anser jag ligger till störst grund för resonansen med denna pelare: de tillhör folket i behov av mat (Calvário, 2017 och La Via Campesina, 2018). Hanna lyfter dock att risken finns att matförsörjares arbete undervärderas ytterligare och detta är något som är viktigt att ha med i framtida resonemang kring detta ämne.

Uppvärdering av matförsörjare

Oskar för ett samtal kring att när en väl producerar egen mat så får en också se hur svårt det är och hur mycket slit det innebär att producera mat. Detta beskriver han som att när han väl åker till affären för att köpa mat så reflekterar han över det och känner då ännu större respekt för maten och för de som bidrar till anskaffandet av den.

Hanna anser att de värden som hennes lantbrukande bidrar med undervärderas, eller inte värderas alls, i det befintliga ekonomiska systemet. ”Här odlar ju jag jorden och för att jorden ska bli bättre och bättre här. Medan där på den plätten [pekar mot grannens mark som brukas i en mer kommersiellt inriktade och storskaliga lantbruk] kommer man inte kunna odla om 60 år, enligt FN:s beräkningar. Det är ju ovärderligt i pengar, eller hur!?”. Hanna säger:

”Jag ser jättestora problem med matsystemet i Sverige men jag ser ju inga problem med mina grannbönder, det är ju två helt olika saker, även om de är del av matsystemet, men de gör ju vad de måste för att försörja sin familj och de kan ju knappt försörja sin familj, det är ju det som är så sjukt ändå, fast de jobbar dygnet runt”.

Vi diskuterar hur den typ av hushåll och försörjning som hon och Axel som partners för, kan vara och är en ”kvinnofälla”. De utmaningar hon haft med att inte kunna tjäna in pengar på sitt lantbrukande har medfört att ”jag sitter djupt ner i kvinnofällan rent ekonomiskt, jag har ingen pension, jag tjänar inga pengar, jag har inget jobb. [...]. Men det är ju ett systemfel, det är inte ett genusfel [...] Jag har aldrig arbetat så mycket men det arbetet räknas inte och det är ju ett systemfel.” När jag tar upp frågan om produktivt och reproduktivt arbete och det systematiska nedvärderandet av det senare, säger Hanna: ”men mervärde... om jag odlar en pumpa här. Är inte det mervärde!? [...] men det tycker inte systemet och ingen tillväxt blir det heller om jag inte säljer det”.

När jag frågar Maria om hur hon tänker på mat sedan hon själv börjat producera den och om hennes inställning till mat då hon själv har sett vilket slit det kan vara, svarar hon: ”ja, för det finns människor bakom det” men också att det finns ”så himla mycket hyllande bakom hur det går till” när mat säljs in till konsumenter.

I samband med att mina respondenter börjat producera den mat de själva konsumerar, ser de vilka investeringar av resurser, tid och känslor som ligger bakom den mat de konsumerar, även om den maten kommer från andra håll. Det hävdar jag kan beskrivas som prefigurativt arbete för att uppvärdera matförsörjare, i enlighet med matsuveränitetens andra pelare, *Values Food Providers* (La Via Campesina, 2018 och Törnberg, 2021).

Jag anser det också tydligt vilken respekt mina respondenter också har för de mer kommersiellt inriktade och mer storskaliga lantbrukare som finns runtom dem själva och i världen. Med referens till den diskussion som jag och Hanna har gällande värden och att uppvärdera matförsörjares arbete kopplar jag till det resonemang som Calvário och Desmarais (2023) för kring att undervärderandet av matförsörjning som reproduktivt arbete behöver belysas ytterligare. Detta är något jag gärna arbetar vidare med i framtiden.

Minskat avstånd till maten

Under mina intervjuer kommer mina respondenter flertalet gånger in på den distans (eller alienation) som finns mellan de som konsumerar mat och den mat de äter. Denna distans finns också mellan själva konsumenten av mat och matförsörjaren; de som ser till att maten överhuvudtaget existerar i de globaliserade matsystemen. Oskar och jag diskuterar fenomenet att komma närmare maten när en väl börjar producera egen mat och hur det kan hjälpa till att minska denna distans/alienation. Med referens till att när de slaktat ett djur beskriver Oskar hur han har tillrett paj på köttet. Lite skämtsamt kallas pajen inte för ”köttpaj” utan uppkallas efter djuret som slaktats.

Detta kan kopplas till att genom att Oskar är både bl.a. producent och konsument av den mat han producerar så bidrar han också påtagligt till att förkorta avståndet mellan matförsörjare och matkonsument, åtminstone i sin tillvaro. Han berättar också med referens till bröd han gjort på egen spannmål att det är en sådan ”häftig känsla” att veta att mjölet kommer från ”vetet på sydslutningen bakom ladan” och han sammanfattar det väl i ett citat: ”det brödet man odlat vetet till och sedan bakat inte nödvändigtvis blir godare men det smakar bättre”.

Hanna anser att den mentala distansen till mat och produktion av mat finns hos gemene person. Hon berättar:

”Alienationen säger jag hela tiden, det är väl marxistiskt? Vi är så extremt förfrämligade från var mat kommer ifrån hela tiden och vad det är. Det kommer folk ibland och vill komma hit och de vill ta med sina barn, vi vill så gärna visa våra barn var maten kommer ifrån, fast det är ju inte här maten kommer ifrån, det ser ju inte ut så här. Det är ju en stor lögn för dina barn i så fall.” Hon upplever också att det finns en trend av politiska försök till att lyfta fram småbrukare som henne, men hon uttrycker samtidigt oro och kritik om pengarna hamnar hos ”pappersvändare och konsulter.”.

Maria redogör för det hon tycker är ett sätt att lura konsument, inte minst genom hymlandet nämnt ovan. När hon pratar om en gård som försöker profitera på imagen att de är en gullig idyll med gårdsbutik säger hon: ”ni är inte en gårdsbutik, ni är en industri men ni vill att korkade stockholmare ska komma hit och tänka att ni känner alla era höns”.

Hon berättar också om några gäster hon haft som hon bett gallra bland potatisen. De kom tillbaka och frågade, vilka växter som var potatisen, och beskriver att hon då tänkte: ”Ni har antagligen ätit potatis i hela era liv men ni har ingen aning om hur de växer”. Maria lägger stor vikt vid samarbetet med andra grannar och andra lantbrukare i närheten därför köper hon både köttlådor, foder och tjänster från grannarna istället för att köpa foder på Granngården eller kött i livsmedelsbutiken. Detta kan då kopplas ihop med det samarbete som också Oskar respektive Hanna pratar om.

Sammanfattningsvis så kan det tolkas som att samtliga av mina respondenter arbetar för att förkorta avståndet mellan matförsörjare och matkonsument, inte minst genom att de själva figurerar som både producenter, förädlare och konsument av den mat de till viss del försörjer sig med. Genom att de både producerar och konsumerar den mat de själva producerar och i vissa fall också köper t.ex. kött från sina grannar tolkar jag, innehar viss resonans med matsuveränitetens tredje pelare *Localises Food Systems* (La Via Campesina, 2018).

Beroende och oberoende av den globala marknaden

Oskar beskriver att när han flyttade till bygden fick han djur från en som först ville sälja sina djur och då Oskar inte hade möjlighet att betala för djuren, istället fick dem till skänks. Att andra hört av sig och vill ge honom verktyg vittnar också om att det finns en viss resonans med matsuveränitetens fjärde pelare, *Puts Control Locally* (La Via Campesina, 2018) eftersom det kan tolkas som att de bor i bygden vill att det ska fortsätta produceras mat och idkas lantbruk på platsen.

Oskar beskriver att han motsätter sig beroende av insatsvaror men verkar inte för att vara helt oberoende, av varken insatsvaror eller människor runtomkring honom. Han belyser vikten av att inte vara helt oberoende av framför allt människor men också att det är skillnad mellan relativt, frivilligt beroende och att vara helt

oberoende av andra. Han betonar att hans liv som småbrukare inte kunnat fungera utan ”grannar och nätverk”. Det cirkulära tänkandet är centralt för Oskar; han berättar att han inte vill vara beroende av fossila bränslen, el och inköpt konstgödsel och lyfter fram att gårdens djur hjälper till att hålla landskapet öppet, ger mat samt ger gödsel till hans växtodling.

Maria och jag diskuterar privat ägande och att kunna dela med sig av det en har med andra. Hon beskriver att hennes inställning är att det är viktigt att dela med sig:

”med en sådan här gård så tycker jag nästan att det är självklart att man inte kan ha det själv, alltså som grannarna och jag har jättebra relation och de är här med sina barn nästan varje dag, och det är självklart. [...] jag vill absolut inte ha en 4H-gård men jag vill ändå att det ska kännas att det är öppet och att man kan komma in.”

Jag tolkar detta som att hon vill kunna erbjuda fler att bo på landet och att vara närmare lantbruk och matproduktion och erbjuder olika sätt att hyra ut beroende på vilken överenskommelse om kostnader för hyra kontra arbetsinsats på gården som går att komma överens om.

Genom att belysa det samarbete mina respondenter har med andra lantbrukare i sin respektive bygd, hur de själva blir bemötta och hjälpta av de andra, hur de också bidrar till att det frivilliga beroendet agerar som ett sätt för att de själva och de andra lantbrukarna ska kunna finnas kvar tolkar jag som resonans med den fjärde pelaren, *Puts Control Locally* (La Via Campesina, 2018). Att de också arbetar för att ha mer cirkulära system på respektive gård och på det sättet bli mindre beroende av globalt utbytta insatsvaror ger också, enligt mig, viss resonans med samma pelare då beroendet av internationella storbolag, delvis minskar (La Via Campesina, 2018 och McMichael, 2014).

Kunskap, färdigheter och andra matproducenter

Ett återkommande resonemang ur samtalen mellan mina respondenter och mig är den respekt de uttrycker för den kunskap som lantbrukare har. Inte minst för sina respektive grannar, som i samtliga fall är mer storskaliga, kommersiellt inriktade lantbrukare. De är tydliga med att de gör något annat som småbrukare än andra mer storskaliga lantbrukare men att de andra lokala – och globala – lantbrukarnas erfarenheter, kunskaper och färdigheter är centrala för deras småbrukande. Mycket av den kunskap som Oskar använder sig av i sitt lantbrukande, t.ex. om när han ska så höstvetete (vilket för honom blir i början av sommaren), får han av sina grannar som han beskriver som ”original-gröna-vågare”. De känner platsen och dess förutsättningar för lantbrukande. Han berättar att han lärde sig att vara bonde på folkhögskolan men att han aldrig i sitt liv kunnat förutse de utmaningar som kom

med att odla i en annan del av Sverige. Mycket har han lärt sig genom att pröva sig fram och misslyckas, men i än högre grad har han lärt sig av lantbrukarna i bygden.

Mina respondents närvaro på sociala medier vittnar om att de vill dela med sig av de kunskaper och färdigheter de själva har fått till sig genom andra och själva skaffat sig. Jag tolkar det som att det är viktigt för dem att också kunna vidarebefordra dessa lärdomar till andra, samtidigt som de vill göra det tydligt var de själva har fått kunskaperna och färdigheterna ifrån.

Oskars närvaro på sociala medier och hur han beskriver den närvaron ligger till också det till grund för hans inhämtande och vidarebyggande av kunskap. Han vill ta hjälp av andra för att lära sig själv mer och han vill samtidigt lära andra hur han har gjort saker och ting; samtidigt som han, som nämnts ovan, (som jag tolkar det) vill arbeta prefigurativt.

Hanna reflekterar över byggandet och det långsiktiga överförandet av kunskap och färdigheter. När vi står ute på gården pekar hon mot en grannes gård: ”Där är det liksom tionde generationen, de kan ju saker, jag försöker se det, att jag har att lära av dem.” Hon pratar om en annan granne som ”har ett ekologiskt lantbruk där jag [Hanna] köper spannmål och halm och jag får deras trasiga ensilagebalar att tackodla med, de har ju lärt mig hur mycket som helst”.

Hanna pratar också om permakultur och att ”det här är ju ingen ny kunskap, det är jättegammal kunskap som vi har pajat, jag menar permakultur är supermycket ursprungsbefolkningskunskap som man förpackar snyggt och säljer till rika vita människor. Vilket jag också såklart är en del av. Eftersom jag är en rik vit människa globalt”.

Maria understryker att mycket av den kunskap hon samlat på sig inför sitt mindre storskaliga lantbrukande har hon fått från sin barndoms bakgrund i lantbruk. Hennes grannar – med mer storskaligt lantbrukande – är helt centrala för hennes kunskapsinhämtande. När hon själv behöver hjälp med något rent praktiskt eller behöver lösa ett problem så kan hon dels ”plöja Youtube”, dels be grannarna om hjälp.

Hon testar sig fram och ”plöjer Youtube” eller försöker fråga andra som har stött på de problem hon stöter på. Hon uttrycker också hur viktigt det är att respektera var kunskapen kommer ifrån och att hon upplever att många som blir Nya-gröna-vågare inte har den respekten:

”Det som provocerar mig är icke-känslan för att ta in hur saker är och har varit. Att det tog så lång tid att bli varmt förra året och att det satte många bönder i skiten är det ingen som pratade om. [...] De tänker inte på att skördar för flera hundra tusen går åt helvete för att det inte kommit någon värme.”

I min tolkning handlar det hos Maria alltså om att respektera den kunskap som finns hos dem som producerar mat och samtidigt göra sig medveten om de stora utmaningar och kriser som dessa lantbrukare möter.

Jag anser att samtliga respondenter belyser den kunskap och de färdigheter som matförsörjare har bidragit med historiskt och samtidigt bidrar med i nutid är helt centralt för att de, som Nya gröna vågare, ska lära sig och anpassa sig efter de utmaningar de står inför. Detta finner jag inneha resonans med matsuveränitetens femte pelare, *Builds Knowledge and Skills* (Calvário, 2017 och La Via Campesina 2018).

Att arbeta med snarare än emot naturen

Oskar beskriver hur han ser sig själv och sitt lantbrukande som antingen en del av eller helt beroende av den omgivande naturen. Detta kommer inte minst till uttryck genom hans sätt att framställa sina tankar om att det är en fråga om, och ett uttryck för, ”karma” att vilda djur dödar eller skadar hans tamdjur. Rovdjuren är en del av den natur som omger hans mer eller mindre naturinsprängda lantbruk.

En förklaring Hanna har till sitt val av permakultur är att ”konventionellt jordbruk utarmar jorden, [...] vi kan inte bara ta ut och ta ut ur den, en ändlig resurs och tro att den ska vara kvar”. Hanna har inga lantbruksmaskiner och beskriver att hon arbetar för att vara så oberoende av el och fossila bränslen som möjligt. Hon berättar också att hon ”vill ha det cirkulära, jag vill inte köpa in saker, det är liksom min bas. Nu gör jag ju det ändå men om jag köper in saker så vill jag inte jag inte heller köpa från ett stort jordföretag med kompost från jag vet inte var, liksom. Man vet inte vad det är i den där. Jag försöker jobba mycket med mina egna material eller grannens o lägga på.” På detta sätt arbetar Hanna med naturen och ser hur hon löser ett problem med sina egna resurser eller med hjälp av material från grannarna.

Maria och jag pratar om det som hon tycker är ”fake” med självhushållningsfenomenet, inte minst hur det kommer till uttryck på Instagram. Många av dessa personer som hävdar självhushållningsambitioner i allmänhet och ambitioner för självförsörjningsinriktad matproduktion i synnerhet, är enligt Maria helt beroende av att köpa in externa insatsvaror, inte minst jord och fröer – något Maria tycker är helt befängt. Hon fortsätter:

”Hela samhället är att vi köper kastar, köper kastar och det är tråkigt. Jag har ingen extrem livsstil eller att det är politiskt utan bara att det är pantat. Att ha alla dessa tillgångar och att varje gång jag ska odla en tomat är det liksom, köpa frö, köpa jord, jag fattar inte det”.

Hon berättar att hon hittills inte har haft några större problem med skadedjur eller sjukdomsangrepp bland sina grödor och har därmed inte heller haft behovet av att ha en noga genomtänkt växtföljd eller plan för bekämpning. Hon beskriver dock att

den dagen hon potentiellt får problem med angrepp så kommer hon ”plöja Youtube och hitta lösningar”.

Sammantaget tolkar jag dessa – ovan presenterade – uttalanden och resonemang som att mina respondenter arbetar med naturen, snarare än emot den, detta anser jag innehåller viss resonans med matsuveränitetens sjätte pelare, *Works with Nature* (Calvário, 2017 och La Via Campesina, 2018). Marias resonemang kring hur hon väljer att se på de eventuella angreppen på hennes växter är att hon försöker och misslyckas och skulle det inte gå då letar hon upp tips och information för hur hon ska hantera den problematiken. Både Oskar och Hanna ser att vi som människor är en del av naturen. Detta leder till att deras berättelser finner resonans med av denna pelare och inte minst genom respondenternas övergripande fokus på låg grad av insatsmedelsberoende.

Sammanfattande slutsatser

Mina respondenters motiv och drivkrafter anser jag lyser igenom starkt i hur deras lantbruk och småbrukartillvaro ser ut och har tagit form. De beskriver det som att de har lämnat ett liv i storstaden bakom sig för att genomföra förändring i sina egna liv för sig själva men också för att inspirera andra, vilket av mig tolkas som prefigurativt agerande i förhållande till den rådande matregimen (Törnberg, 2021 och McMichael, 2009).

Den resonans som finns mellan deras utsagor och matsuveränitetskonceptet är tydlig, trots att intervjuerna antog en inte allt för strukturerad form. Kanske är småbrukarna och matförsörjarna i Sverige mogna för en matsuverän strävan, åtminstone verkar tre av dem vara det. Kanske är det matsuveränitet de strävar efter men de kallar det inte för just matsuveränitet. På detta sätt kan de beskrivas som deltagare i en mer informell rörelse och/eller strävan för alternativ matförsörjning.

Att både jag, mina respondenter och det största flertalet är beroende av de aktörer som råder i den nuvarande matregimen för sin matförsörjning är utom tvivel. Att sträva för att öka sin grad av självförsörjning och därtill syssla med självhushållning betyder inte att en blint tror på den egna individens förmåga att sörja för egen mat.

Dessa tre Nya-gröna-vågare är kanske egentligen prefigurativt agerande individer för något helt annat än matsuveränitet, det är öppet för tolkning. Det denna uppsats ger dessa småbrukare är ett erkännande, inte som aktörer för en fullskalig prefigurativ revolution kring matsystemen och den rådande matregimen, men som relativt matsuveränitetseftersträvande prefigurativa aktörer. Slutsatsen som kan dras är att den upplevda vanmakten inför att omkullkasta en helhet inte ska mötas med att sticka huvudet i sanden. Att göra något omvälvande i det lilla och istället

låta det fungera som en grogrund för individen och andra att kunna påverka det stora genom det lilla.

Det är av vikt att problematisera min studie av småbrukare i Sverige i förhållande till den rådande matregimen och inte minst matsuveränitet som koncept och vision. Likt Calvário (2017) har min undersökning skett i ett sammanhang som brukar benämnas "globala Nord". Även om Spanien och Baskien med största sannolikhet har en helt annan socioekonomisk kontext än den kontext jag befinner mig i så är både Calvário och min undersökning belägna bland de personer och grupper som inte är starkast förtryckta av den rådande matregimen (McMichael 2009, McMichael 2014, Calvário, 2017, La Via Campesina 2018 och Kass, 2022). Samtidigt som mina respondenter att troligen sluta med småbrukandet om det skulle gå motigt så kämpar många småbrukare världen över för sin överlevnad och upprättelse.

Referenslista

- Sandström, E. (2022). *Resurgent back-to-the-land and the cultivation of a renewed countryside*. *Sociologia Ruralis*, n/a (n/a). <https://doi.org/10.1111/soru.12406>
- Calvário, R. (2017). *Food sovereignty and new peasantries: on re-peasantization and counter-hegemonic contestations in the Basque territory*. *The Journal of peasant studies*, 44 (2), 402–420. <https://doi.org/10.1080/03066150.2016.1259219>
- Calvário, R. & Desmarais, A.A. (2023). *The feminist dimensions of food sovereignty: insights from La Via Campesina's politics*. *The Journal of peasant studies*, ahead-of-print (ahead-of-print), 1–25. <https://doi.org/10.1080/03066150.2022.2153042>
- Edwards, J. (2019). *O, The Roast Beef of Old England! Brexit and Gastronomicalism*. *The Political Quarterly*, 90 (4), 629–636. <https://doi.org/10.1111/1467-923X.12747>
- Eliasson, I.F. (2021). *Samisk mat i Västerbottens livsmedelsstrategi 2020-2030*.
- Kass, H. (2022). *Food anarchy and the State monopoly on hunger*. *The Journal of Peasant Studies*, 0 (0), 1–20. <https://doi.org/10.1080/03066150.2022.2101099>
- McMichael, P. (2009). A food regime genealogy. *The Journal of Peasant Studies*, 36 (1), 139–169. <https://doi.org/10.1080/03066150902820354>
- McMichael, P. (2014). Historicizing food sovereignty. *The Journal of Peasant Studies*, 41 (6), 933–957. <https://doi.org/10.1080/03066150.2013.876999>
- Törnberg, A. (2021). Prefigurative politics and social change: a typology drawing on transition studies. *Distinktion: Journal of Social Theory*, 22 (1), 83–107. <https://doi.org/10.1080/1600910X.2020.1856161>
- Robson, C & McCartan, K (2016). *Real World Research*. London: John Wiley & Sons Ltd.
- Bergström, Göran & Kristina Boréus (red.) (2012). *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. Lund: Studentlitteratur.
- England, V. L. Kim (1994). *Getting Personal: Reflexivity, Positionality, and Feminist Research*. *The Professional Geographer* 46 (1), 80-9
- Kvale, Steinar & Svend Brinkmann (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund.

- Lund, Christian (2014). *Of What is This a Case?: Analytical Movements in Qualitative Social Science Research*. Human Organization, 73(3), 224–234
- Pain, Adam & Hansen, Kjell (2019) *Rural Development*, Routledge, Oxon & Routledge, New York, USA
- Meyer von Bremen, Ann-Helene (2021) *Matpatriotism i pandemins spår*. Tidningen Vi
Länk: <https://vi.se/artikel/s087w9lz-a0j2LRwp-ff3a5> (hämtad 2023-06-13)
- La Via Campesina. *Food Sovereignty Now! A guide to Food Sovereignty*
<https://viacampesina.org/en/wp-content/uploads/sites/2/2018/02/Food-Sovereignty-A-guide-Low-Res-Vresion.pdf> (hämtad 2023-06-13)
- FAO (2022-06-06) *State of Food Security and Nutrition in the World 2022*
<https://www.youtube.com/watch?v=9rkE-gAUhBk&feature=youtu.be> (hämtad 2023-06-14)
- Robson, C & McCartan, K (2016). *Real World Research*. London: John Wiley & Sons Ltd.
- Bergström, Göran & Kristina Boréus (red.) (2012). *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. Lund: Studentlitteratur.
- England, V. L. Kim (1994). *Getting Personal: Reflexivity, Positionality, and Feminist Research*. The Professional Geographer 46 (1), 80-9
- Kvale, Steinar & Svend Brinkmann (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund.
- Lund, Christian (2014). *Of What is This a Case?: Analytical Movements in Qualitative Social Science Research*. Human Organization, 73(3), 224–234
- Pain, Adam & Hansen, Kjell (2019) *Rural Development*, Routledge, Oxon & Routledge, New York, USA
- Meyer von Bremen, Ann-Helene (2021) *Matpatriotism i pandemins spår*. Tidningen Vi
Länk: <https://vi.se/artikel/s087w9lz-a0j2LRwp-ff3a5> (hämtad 2023-06-13)
- La Via Campesina. *Food Sovereignty Now! A guide to Food Sovereignty*
<https://viacampesina.org/en/wp-content/uploads/sites/2/2018/02/Food-Sovereignty-A-guide-Low-Res-Vresion.pdf> (hämtad 2023-06-13)
- FAO (2022-06-06) *State of Food Security and Nutrition in the World 2022*
<https://www.youtube.com/watch?v=9rkE-gAUhBk&feature=youtu.be> (hämtad 2023-06-14)

Tack

Jag vill passa på att personligen tacka de som bidragit med centralt och givande stöd till genomförandet, färdigställandet och publicerandet av denna uppsats.

Jag vill börja med att tacka min mamma Linn Gunnarsdotter för allt tålamod och stöd med uppsatsen. Jag vill också tacka min syster Katarina Johansson för otroligt motiverande hurrarop och så även min pappa Hans-Olof Johansson som länge inte minst visat stolthet över mig och min dröm om att bli agronom.

Jag vill därtill tacka mina medstudenter tillika vänner Vera Fredriksson, Frida Grabs, Katarina Hedman, Ina Holmgren, Nicole Jönsson och Tova Väätäinen för omfattande stöd. Jag vill tacka mina inomhusgrannar Katharina Bömer-Schulte och Rosmarie Sundström (och såklart Bella) för deras stöttning och bollande av idéer och för att de stått ut med att jag har hållit mig instängd på egen kammare mer än vanligt. Jag vill tacka Aurora Palm för tålamod, stöd och inspiration, Charlotta Haapakorpi för omfattande stöd, genomläsning och påhejande och Amanda Sandvik för stöttning och tilltro till min optimism. Jag vill dessutom tacka Elsa Lagerquist för stöd med agrartekniska begrep och därtill Tove Ortman som fick mig in på att skriva denna uppsats i den kontext den befinner sig i (att den berör Nya gröna vågen och dess utövare). Till sist vill jag tacka mina handledare Emil Sandström och Nora Wahlström för ett mycket givande samarbete.

Publicering och arkivering

Godkända självständiga arbeten (examensarbeten) vid SLU publiceras elektroniskt. Som student äger du upphovsrätten till ditt arbete och behöver godkänna publiceringen. Om du kryssar i **JA**, så kommer fulltexten (pdf-filen) och metadata bli synliga och sökbara på internet. Om du kryssar i **NEJ**, kommer endast metadata och sammanfattning bli synliga och sökbara. Även om du inte publicerar fulltexten kommer den arkiveras digitalt. Om fler än en person har skrivit arbetet gäller krysset för samtliga författare. Du hittar en länk till SLU:s publiceringsavtal på den här sidan:

- <https://libanswers.slu.se/sv/faq/228316>.

JA, jag/vi ger härmed min/vår tillåtelse till att föreliggande arbete publiceras enligt SLU:s avtal om överlåtelse av rätt att publicera verk.

NEJ, jag/vi ger inte min/vår tillåtelse att publicera fulltexten av föreliggande arbete. Arbetet laddas dock upp för arkivering och metadata och sammanfattning blir synliga och sökbara.